

Stefaan Degand maakt voor nieuw Canvas-programma kunst met een pedoseksueel

‘Ik kreeg de zwaarste paté van de hoop’

In de nieuwe docureeks ‘Ontoerekeningsvatbaar’ op Canvas creëren tien artiesten kunst met evenveel geïnterneerden. Acteur Stefaan Degand werkte met de 54-jarige pedoseksueel Dennis aan gedichten.

FILIP TIELENS

Stefaan Degand: ‘Van het verzorgend personeel mocht ik meteen bij hen komen werken. Bedankt, maar ik blijf liever acteur.’ © Kaat Pype

Willie Wartaal van De Jeugd van Tegenwoordig werkt met Yani aan een rapnummer over zijn autisme. Jonas Geirnaert maakt een animatiefilm met de psychosegevoelige Jan. Kamagurka creëerde met de manisch-depressieve Rita een enorm doek over haar zware misdaden. Maar de meest in het oog springende samenwerking van *Ontoerekeningsvatbaar* is toch die tussen Stefaan Degand en Dennis, een 54-jarige pedoseksuele man.

Alle geïnterneerden uit de nieuwe documentairereeks op Canvas kampen met mentale problemen, maar hebben ook zware delicten begaan. Toen Degand voor het programma toezegde, wist hij niet wie hij zou volgen of wat die persoon op zijn kerfstok had. ‘Op de heenweg naar de gevangenis van Merksplas zei ik nog tegen het productieteam: “Laat het geen pedofiel zijn. Dan nog liever een pyromaan.” En lap. Ik kreeg meteen de zwaarste paté van de hoop. Dennis is vijf keer veroordeeld voor kindermisbruik. Bovendien is hij narcistisch, heeft hij geen enkel schuldbesef en zal hij nooit vrijkomen.’

De weg kwijt

Bij die eerste ontmoeting hebben Degand en Dennis drie uur gepraat. ‘Hij vertelde meteen over zijn misdaden. Dat was heel bevreemdend, want diezelfde avond moest ik repeteren voor een theatervoorstelling waarin ook kwetsbare mensen meespelen die zelf misbruikt zijn. Beide zaken op één dag: ik was even de weg kwijt...’

Degand dacht na die eerste ontmoeting twee dagen na of hij ermee wilde verdergaan. ‘Uiteindelijk heb ik voortgedaan op één voorwaarde: dat ik na elke sessie zelf mocht spreken met een psycholoog – wat ik tot dan nog nooit had gedaan. Een keer heb ik drie uur gepraat met een fantastische vrouw, een psychologe die ook Dennis begeleidt. Dat was verhelderend en gaf me de rust om door te gaan met dit project.’

Dennis schrijft al een tijdje gedichten. Degand heeft ze allemaal gelezen. ‘Tussen de 120 zaten er 119 erbarmelijk slechte. Maar er was ook één wonderlijk, werkelijk fantastisch gedicht. Daar hebben we samen aan geschaafd, terwijl we ondertussen ook praatten over het leven. Ik heb er dan een cellist tegenaan gegooid, en zo bracht Dennis zijn gedicht. Dat was echt een bizar, maar bijzonder moment.’

Zo is Degand er toch in geslaagd om iets teweeg te brengen bij Dennis. ‘Een andere manier van communiceren, vooral. Als acteur let je daar heel sterk op. Dennis sprak altijd staccato, op een harde toon. Nu kan hij ook zachter praten, met een andere muzikaliteit.’

Degand blikt tevreden terug op de samenwerking. Ook het verzorgend personeel reageerde positief. ‘Al na drie dagen zei de psycholoog: “Als je geen werk meer hebt als acteur, mag je hier komen werken.” (lacht) Bedankt, maar ik blijf toch liever acteur.’

Opletten voor stigma

Mits een serene en genuanceerde aanpak kan een reeks als *Ontoerekeningsvatbaar* een inzicht geven in de situatie van een geïnterneerde pedoseksueel, meent Minne De Boeck. Zij is criminoloog bij het Universitair Forensisch Centrum (UFC) in Antwerpen en coördinator van Stop it now!, de anonieme hulplijn voor wie zich zorgen maakt over zijn/haar seksuele gevoelens of gedrag tegenover minderjarigen en hun naasten.

Toch waarschuwt De Boeck dat het verhaal van Dennis niet zomaar inwisselbaar is met dat van anderen. ‘Dennis is niet het prototype pedofiel. Naar schatting kampt één procent van de mannelijke bevolking, ongeveer 40.000 Belgische mannen, met een pedofiele seksuele voorkeur. De meeste mannen met een seksuele voorkeur voor kinderen plegen geen misbruik. Andersom zijn de meeste plegers van seksueel kindermisbruik, zo’n 60 à 80 procent, ook geen pedofiel. Bij hen spelen andere oorzaken een belangrijkere rol, zoals relatie-, seksualiteits-, verslavings- of ontwikkelingsproblemen.’

‘Ik heb voortgedaan op één voorwaarde: dat ik na elke sessie zelf mocht spreken met een psycholoog – wat ik tot dan nog nooit had gedaan’

STEFAN DEGAND
Acteur

Daarnaast worden de meeste plegers van seksueel kindermisbruik ook veroordeeld en niet geïnterneerd. ‘Bij geïnterneerden speelt er een specifieke psychiatrische problematiek of verstandelijke beperking mee, die maakt dat ze niet toerekeningsvatbaar zijn voor hun daden. Bij ons in het UFC zijn slechts 10 procent van de patiënten geïnterneerden.’

De Boeck hoopt dat deze reeks geen stigma kleef op pedofielen die hun leven vormgeven op een veilige manier en nooit iets mispeuten. ‘Als pedofielen door dit stigma geen beroep meer durven doen op hulp, kan dit net gevaarlijk zijn.’

‘Ontoerekeningsvatbaar’,
vanaf 13/5 op Canvas en
integraal op vrt.nu.